

DENİZ, KUM, GÜNEŞ VE “HURÛF-I MUKATTAA”

Emre Pekyürek

■ Kıbrıs’a nice defalar gittim. Lakin itiraf ederim ki zihnimdeki ada, çoğu kimsede olduğu gibi deniz, kum ve güneşten ibaretti. Meğer insan bazen en çok gittiği yeri en az görmüş. Zira bu ada, sahillerinden çok hafızasıyla; güneşinden ziyade asırların gölgesiyle konuşmuş.

Bu defa yol, beni denize değil, tarihe çıkardı.

Yollarda ilerlerken bu kez en çok dikkatimi çeken şey, araçlarda direksiyonun sağ tarafta oluşuydu. Daha önce de görmüştüm fakat nedense bu seyahatte insanı hayrette bırakan tarafı daha belirgindi. Bir an için araçların şoförsüz hareket ettiği hissine kapılıyor, sonra direksiyon başındaki silueti fark edince tebessüm ediyordum. Yol uzadıkça ufka kadar sararmış tarlalar başlıyor; biçildikten sonra yuvarlak kümeler hâline getirilmiş saman balyaları, toprağın üzerine bırakılmış altın mühürler gibi uzanıyordu.

Birbirinden görece uzak görünen köyler de dikkatimi çekti. Lakin uzak dediğime bakmayın, adanın bir ucundan ötekine iki saate varmadan ulaşmak mümkün. Mesafeler kısa fakat her köyün taşıdığı hatıra derindir. Her biri, anayurt sevgisini sessizce içinde muhafaza eden küçük birer menzil gibidir.

Lefkoşa’ya vardığımda önce modern binalar karşıladı. Yüksek yapıların arasında ise kendi hâlinde, mütevazı bir binaya dikkat kesildim: Barbarlar Müzesi. İlk bakışta gösterişsizdir. Lakin kapısından içeri girince anlaşılır ki bazı yapılar büyüklüğünü taşıdandan değil, muhafaza ettiği hafızadan almış. İnsanoğlu küçücük cüssesiyle tarihe ne büyük acılar bırakabiliyormuş! Bunu anlayabilmek için bazen tek bir oda kâfi gelirmiş.

Ben de uzun müddet Kıbrıs’ın rengini sarı ile mavi zannedenlerdendim. Meğer bu renkler yalnız sahillere aitmiş. Şehrin kadim merkezine yürüyünce gördüm ki asıl renkler, türlü türlü ağaçların dallarında,

ta   konakların cumbalarında, işlemeli ahşap kepenklerde ve avlulara düşen gölgelerde saklıymı  . Nebatat   yle bir c  mb    içindeydi ki her a  a  , her dal, her yaprak ayrı bir renkle göz dolduruyordu.

Bir başka güzellik de kulaklara   arpan Kıbrıs T  rk  esiydi.   ar  ıda, d  kk  nda, sokak arasında işittim aynı dilin i  inden doğmuş fakat yılların ve coğrafyanın kendine mahsus inceliğiyle yoğrulmuş bu söyleyiş, insana hem tanıdık hem de yeni geliyordu. Bir kelimenin telaffuzu, bir sesin uzat  lı  ı, bir hitabın sıcaklığı... Dil, burada yalnız konuşulmuyor; yaşanıyordu.

Sonra tarihî surların kapısından içeri girdim.

    te o vakit zihnimde yıllardır duran Kıbrıs resmi yerle yeksan oldu.

Bir tarafta Selimiye Camisi, insanın ba  ını neredeyse g    e de  ecekmi   hissi verecek kadar yukarı kaldıran heybetiyle karşılıyordu. Eşiğinden içeri adım attığınızda karanlıktan aydınlığa geçer gibi oluyorsunuz. Bir vakitler gotik bir

mabet olarak semaya yükselen bu ihtişamlı yapı, fetihle birlikte İslam'ın estetiğiyle yeni bir mana kazanmış; mihrabı, minberi ve zarif tezyinatıyla bambaşka bir ruhun timsali hâline gelmişti. Girişte selvi misali yükselen devasa sütunlar, kıvrım ve kavislerin iç içe geçtiği taş işçiliğiyle ziyaretçisini sessizce selamlıyor; insan kendisini yalnız bir yapının içinde değil, fetihle yeniden anlam bulan bir medeniyetin eşiğinde hissediyordu.

Birkaç adım ötede Bedesten, Büyük Han ve çevresindeki tarihî yapılar asırların ticaretini, ilmini ve sohbetini fısıldıyordu. Dar sokaklar boyunca sıralanan cumbalı konaklar ise üzerlerine çöken zamanın tozunu sabırla bekler gibiydi. Hâlbuki biraz ihtimam gösterilse, üzerlerindeki toz usulca silkelense, bu kadim şehir adaya bambaşka renkler katacak kudreti hâlâ bağrında taşımaktadır.

Büyük Han'dan birkaç adım uzaklaşınca insan kendisini bambaşka bir hissin içinde buluyor. Karşı taraftaki nöbetçilerle neredeyse göz göze gelecek kadar yakınsınız. Aynı göğün altında, birkaç adımlık mesafede iki ayrı dünya... Tarif edilmesi güç bir his bu. Sınır bazen bir tel örgüden ziyade insanın içine çekilen görünmez bir çizgi oluveriyor.

Derken yol beni Lefkoşa Mevlevîhânesi'ne çıkardı. Kıbrıs fatihlerinden Arap Ahmet Paşa'nın vakfettiği, zamanla harap olduktan sonra Rumeli Beylerbeyi Ferhad Paşa'nın yeniden ihya ettirdiği bu dergâh, taş duvarlarının ardında hâlâ sükûtunu muhafaza ediyordu. Semahanesi, türbesi ve avlusundaki ağır sessizlik, burada zamanın başka türlü aktığını hissettiriyordu.

Kapısındaki “Yâ Hazret-i Mevlâna” hitabı, içeri gireni sessizce selamlıyordu. Hemen yanı başında ise yeniden suya kavuşmuş tarihî çeşme ile zamana direnen eski kitabe duruyordu. Yazıları öylesine silinmişti ki levhaya bakan göz,

“hurûf-ı mukattaa” misali ancak birkaç harfin izini sürebiliyordu. Sanki *k f*, *l m*, *m m*... Belki ben bunu görmek istedim, gerisi okuyanın kalbine ve taşın hafızasına bırakılmıştı. Bazı harfler okunmuyor fakat hissediliyordu. Belki de “hurûf-ı mukattaa”nın asırlardır g n llerde uyandırdığı hayret gibi, bu ta  da insana her şeyi söylemiyor; bir kısmını tefekküre emanet ediyordu.

O vakit anladım ki bazı yazılar okunmak için değil, hissedilmek ve üzerinde uzun uzun tefekkür edilmek için yazılmış.

Girne Kapısı da aynı hissin başka bir y z yd . Asırlar boyunca nice kervanları, seyyahları, askerleri ve yolcuları uğurlayan bu kapı, bugün de adanın hafızasını omuzlarında taşımaya devam ediyor. Ta lar konuşmaz derler lakin bazen en çok onlar anlatır.

Lefkoşa’da dolaştıkça şunu fark ettim: Bu  ehir, yalnız geçmişini sergileyen bir açık hava müzesi değildir. Her sokağında, her avlusunda ve her taşında yaşayan bir hafıza vardır. Burada tarih, camek nların ardına kaldırılmış bir hatıra değil; gündelik hayatın sessiz refakat isidir.

Belki de bu yüzden Kıbrıs’ı yalnız deniziyle tanımak, bir kitabı yalnız kapağına bakarak anlamaya benzer. Sahilleri elbette güzeldir; insan, adanın asıl zenginliğinin taşlara, avlulara ve asırların birbirine emanet ettiği hatıralara sindiğini görür.

Kıbrıs'tan ayrılırken zihnimde denizin mavisi değil Selimiye'nin heybeti; güneşin sıcaklığı değil Mevlevîhâne'nin sükûtu; sahiller değil Büyük Han'ın avlusu kaldı.

O vakit anladım ki bu ada, bana denizi değil hafızayı göstermişti.

Deniz, kum ve güneş elbet Kıbrıs'ın görünen yüzüdür.

Lakin surların içine girildiğinde başka bir Kıbrıs karşılar insanı. Selimiye Camisi'nin ihtişamı, Mevlevîhâne'nin sükûtu, Büyük Han'ın görkemi, Barbarlar Müzesi'nin hafızası, Girne Kapısı'nın vakarı ve "hurûf-ı mukattaa" misali gönle bırakılmış harfler vardır.